

De ontwikkeling van de broedvogelstand van Ruigoord versus de dreigende aanleg van de Afrikahaven

Hans Groot

Inleiding

Als vogelaars van Zuid-Kennemerland zijn we ons niet altijd even bewust van de rijkdom en variatie aan biotopen en de daarin thuishorende vogels in onze regio. We vinden het soms vanzelfsprekend dat we kunnen kiezen uit vogelen op de Zuidpier, in diverse duinterreinen en landgoederen of in het poldergebied. Toch moeten we ons niet onbekommerd rondwentelen in deze poel van luxe, want twee van de beste vogelgebieden in ons werkgebied dreigen ernstig aangetast te worden. Naast de uitvoering van het strandplan, waarbij de Zuidpier en de erbijgelegen strandvlakte veel van hun waarde voor pleisterende vogels zullen verliezen, lijkt het op de schop gaan van het verruigde opspuiterrein rond het plaatsje Ruigoord onafwendbaar. Een schitterend natuurgebied met een bloeiende Blauwborstpopulatie en een rijke orchideeënstand zal dan verloren gaan.

Sinds 1989 is 'Ruigoord' jaarlijks in het kader van het Bijzondere Soorten Project (BSP) van SOVON op broedvogels geïventariseerd. In de afgelopen jaren nam het gebied aan waarde voor broedvogels en flora toe, terwijl de bedreiging om er pontificaal een insteekhaven aan te leggen steeds sterker werd.

In Groot & van Leeuwen (1991) is uitgebreid verslag gedaan van de eerste twee inventarisatiejaren en de stand van zaken rond de planologische ontwikkeling op dat moment. In onderhavig artikel wordt ingegaan op de verdere ontwikkeling van de broedvogelstand en de bestemming, c.q. bedreiging van Ruigoord. Eerst worden beknopt de ligging, geschiedenis en beheer van het gebied behandeld. Daarna worden de inventarisatiere-sultaten van 1989-1992 toegelicht. Afgesloten wordt met een chronologische bespreking van de ontwikkelingen in de bestemming en de daaruit voortvloeiende acties om het gebied voor de natuur te behouden.

Ligging, geschiedenis en beheer van het gebied

Ruigoord, zoals het terrein rond het gelijknamige plaatsje doorgaans wordt genoemd, is gelegen in de Houtrakpolder tussen de Machineweg aan de westkant, de Ruigoordweg aan de oostkant, het Noordzeekanaal aan de noordkant en het Recreatiegebied Spaarnwoude aan de zuidkant.

Figuur 1. De ligging van Ruigoord in atlasblok 25-23. Het geïncorporiseerde gedeelte is zwartomkaderd.

In figuur 1 is de exacte ligging van het gebied gegeven. Het ligt in de gemeente Haarlemmerliede & Spaarnwoude, maar is grotendeels eigendom van de gemeente Amsterdam.

Het gebied is ontstaan doordat de gemeente Amsterdam vanaf het eind van de jaren vijftig grote delen van de Houtrakpolder van de gemeente Haarlemmerliede & Spaarnwoude heeft gekocht en het met zeezand en slib heeft opgespoten. Deze grond zou ingericht worden als industrie- en havengebied. Door het uitblijven van bedrijfsvestigingen heeft het terrein zich bijna geheel op eigen kracht ontwikkeld volgens natuurlijke successieprocessen.

Overzicht van een karakteristiek deel van Ruigoord. Foto: Hans Groot.

De wijze van opspuiten heeft er toe geleid, dat het gebied een gedifferentieerde bodemstructuur, hoogteverschillen en een gevarieerde vegetatie kent. Het zand is hoog opgespoten en daarna snel gedraineerd, waardoor de hogere delen kurkdroog werden. Om verstuing te voorkomen is er een deklaag aangebracht van klei en veen.

Op de hoogste droge delen staan nauwelijks struiken en bomen. De begroeiing bestaat hier uit laagblijvende kruiden en grassen. De vochtiger delen hebben een hogere begroeiing met verschillende wilgesoorten, Ruwe Berk en Duindoorn als kenmerkende soorten. De laagste en natste delen bestaan uit rietvelden met vooral opslag van wilgen en Ruwe Berk. Hier staan in juni vele duizenden, soms kniehoge, Rietorchissen in bloei. Ook andere orchideeën als het zeldzame Hondskruid, Moeraswespenorchis en Bijenorchis zijn hier gevonden.

Een rietsnijder, die het gebied in pacht heeft, voert het enige beheer in Ruigoord uit. In de periode januari-april wordt het meeste riet gemaaid. Vanaf november wordt het overtollige regenwater afgevoerd, waarna in de loop van het voorjaar het

water wordt vastgehouden ten behoeve van een goede rietkwaliteit. Wegens de relatief goed doorlatende zandbodem droogt het gebied 's zomers nochtans grotendeels uit.

Het gebied is vrij toegankelijk, maar wordt eigenlijk weinig bezocht. Naast de dorpsbewoners en natuurliefhebbers kom je er (helaas) nu en dan hondentrainers, motorcrossers en 'paintballers' tegen.

Het BSP in 1989-1992

Het doel van het BSP is het verzamelen van gegevens over aantallen, verspreiding en aantalsverloop van bijzondere soorten broedvogels (SOVON, 1986). Het betreft soorten die (landelijk of regionaal) zeldzaam of schaars zijn of geconcentreerd zitten op bepaalde plaatsen, zoals kolonievogels. Omdat de BSP-soorten in lage dichtheden voorkomen, dienen grote oppervlakten geïnventariseerd te worden, bij voorkeur kwart-atlasblokken (kwartblokken). In Ruigoord wordt het BSP uitgevoerd in de kwartblokken 25-23-3 en 25-23-1 (gedeeltelijk). De gebruikte methode is de uitgebreide territoriumkartering (Hustings et al, 1985). In tabel 1 is een overzicht gegeven van de bezoekdata en dagdelen per jaar. Omdat het gebied nogal groot is (in

Tabel 1. Data en dagdelen van BSP-bezoeken aan Ruigoord per jaar. O = ochtendbezoek; A = avondbezoek.

Data 1989		Data 1990		Data 1991		Data 1992	
25 maart	O	1 april	O	30 maart	O	29 maart	O
8 april	O	16 april	O	1 april	O	11 april	O
15 april	A	21 april	A	14 april	A	19 april	O
28 april	A	30 april	O	28 april	O	24 april	A
30 april	O	13 mei	O	10 mei	O	5 mei	O
6 mei	O	25 mei	O	20 mei	O	25 mei	O
19 mei	O	1 juni	A	7 juni	O	1 juni	A
19 mei	A	2 juni	O	23 juni	O	13 juni	O
3 juni	O	3 juni	O			28 juni	O
7 juni	A	17 juni	O				
15 juni	A	19 juni	A				
17 juni	O	15 juli	O				

totaal ± 735 ha., waarvan ± 400 ha. opspuitterrein), was het niet mogelijk om Ruigoord per bezoek geheel door te lopen. Daarom zijn meer bezoeken (aan deelgebieden) gebracht dan bij het BSP gebruikelijk is. In 1991 en 1992 zijn meer integrale bezoeken gebracht, waardoor het totale aantal bezoeken lager kon blijven.

Tabel 2. Aantallen territoria van de BSP-soorten in Ruigoord in 1989-1992.

Soort	1989	1990	1991	1992
Dodaars	2	3	1	1
Fuut	3	3	5	4
Knobbelzwaan	0	1	0	0
Bergeend	3	5	3	4
Krakeend	0	0	2	1
Wintertaling	0	1	0	0
Slobeend	3	1	2	1
Tafeleend	5	2	4	1
Kuifeend	3	6	9	8
Bruine Kiekendief	2	1	0	0
Torenvalk	1	1	1	0
Boomvalk	0	0	1	0
Patrijs	5	4	5	2
Kwartel	1	0	0	0
Waterral	11	6	0	4
Porseleinhoen	1	0	0	0
Kluut	7	4	2	5
Kleine Plevier	1	1	0	2
Bontbekplevier	1	1	1	1
Watersnip	0	2	2	2
Wulp	4	4	5	0
Tureluur	2	6	2	2
Stormmeeuw	1	1	0	0
Ransuil	2	2-4	1	2
Groene Specht	1	1	1	1
Nachtegaal	1	0	1	3
Blauwborst	17	23	26	56
Spr. rietzanger	23	37	28	43
Snor	0	1	1	0
Rietzanger	32	37	29	26
Baardmannetje	3	2	0	1
Buidelmees	0	0	0	1
Wielewaal	1	1	0	0
Putter	0	1	2	3

De inventarisaties zijn uitgevoerd door Guido van Leeuwen en Hans Groot. In 1989 heeft Evert van Huijssteeden ook veel bezoeken gebracht. Verder heeft Steve Geelhoed in alle jaren één of meerdere bezoeken voor zijn rekening genomen. Een groot aantal mensen heeft daarnaast jaarlijks meegelopen.

In tabel 2 wordt een overzicht gegeven van de aantallen territoria van de BSP-soorten in 1989-1992. De tabel heeft betrekking op alle gevonden aantallen van het totale onderzoeksgebied (zie figuur 1) en dus niet alleen van het opgespoten gedeelte.

Ofschoon er op grond van de vierjarige reeks nog niet al te veel geconcludeerd kan worden over de ontwikkeling van de broedvogelstand, kunnen er wel enige opmerkelijke resultaten besproken worden.

De Bruine Kiekendief heeft zich helaas niet kunnen handhaven in het gebied. Hoewel het meeste riet jaarlijks gemaaid wordt, blijven er voldoende stukken met overjarig riet gespaard waar de soort kan nestelen. Blijkbaar is er iets anders aan de hand. Opvallende fluctuaties vertoont de Waterral. Deze soort heeft een voorkeur voor nat overjarig rietland, zeggevegetaties en nat elzen- en wilgenbroek. Het aanbod van geschikt habitat verschilt jaarlijks door schommelingen in de waterstand (Ruitenbeek et al, 1990). In 1991 was de waterstand in Ruigoord laag en zijn er geen territoria van de Waterral gevonden. Mogelijk speelde ook het koude weer tijdens dat voorjaar een rol, waardoor een enkel territorium gemist kan zijn, omdat de soort zich niet liet horen.

Het is jammer, dat de Wulp in 1992 niet meer tot broeden kwam in Ruigoord. Naast een enkel paar in de AW-duinen was dit lange tijd het enige gebied in onze regio waar deze vrolijke jodelaar in het voorjaar nog volop te horen was. De oorzaken hiervan kunnen verstoring door crossers, de toegenomen verruiging van de vlakten of predatie door de Vos zijn.

Gezien de positieve landelijke ontwikkeling van de Blauwborst was een verdere toename in 1992 in Ruigoord verwacht. We hadden echter niet vermoed, dat dit schitterende vogeltje zó vooruit zou gaan. In één voorjaar is vrijwel het gehele gebied bezet, waarbij naast het optimale biotoop, vochtige stukken met riet en wilg, ook territoria in drogere, marginale delen zijn gevestigd. De Blauwborst is nu de talrijkste BSP-soort in Ruigoord, waar zich ongeveer een kwart van de totale, snel gegroeide Noordhollandse populatie bevindt. Aan het eind van de jaren tachtig werd deze op minimaal 60 paar geschat. In 1992 is dat aantal gestegen tot ongeveer 200 paar (Brouwer & Groot, 1993). Het is evident dat Ruigoord als onderdeel van het Westelijk Havengebied voor de verdere kolonisatie van geschikte

terreinen in onze provincie van groot belang is. Andere karakteristieke soorten zijn de Sprinkhaanrietzanger en Rietzanger. De stand van de eerste soort schommelt van jaar tot jaar, hetgeen een bekend verschijnsel is (SOVON, 1979 en Ruitenbeek et al, 1990). Toch is de soort in het Westelijk Havengebied van Amsterdam toegenomen van ongeveer 10 paar in 1970 naar meer dan 70 paar in 1989 (Ruitenbeek et al, 1990). Het relatieve aandeel van Ruigoord hierin is groot.

De Rietzanger is nog steeds een vrij algemene broedvogel rondom Ruigoord, hoewel de populatie iets afneemt. Foto: Piet Munsterman.

De Rietzanger lijkt iets af te nemen, waarmee de soort de landelijke trend volgt. De oorzaken hiervan moeten vooral buiten Ruigoord gezocht worden (droogte in de Sahel waar de soort overwintert en onvoldoende geschikte pleisterplaatsen tijdens de najaarstrek).

Na de vorstperiode in februari 1991 was het Baardmannetje uit het gebied verdwenen. Het is bekend, dat deze zeldzame broedvogel gevoelig is voor laat invallende vorst na een relatief warme periode. In de winter leven Baardmannetjes van zaden, terwijl 's zomers insekten het hoofdvoedsel vormen. De omschakeling van winter- naar zomervoedsel wordt mogelijk door een ombouw van de maag aan het einde van de winter. Wanneer de soort overschakelt op insekten en er plotseling vorst invalt, is massale sterfte het gevolg (Ruitenbeek et al, 1990). In 1991 was de populatie-omvang in Noord-Holland dan ook gedeclareerd. Gelukkig trad er in 1992, ook in Ruigoord, weer enig herstel op.

Vermeldenswaard is ook het territorium van de Buidelmees in 1992. In 1988 had een ongepaard mannetje drie nesten in het gebied gebouwd (Van Huijssteeden, 1988). Nadien werden in 1989 en 1991 wel Buidelmezen waargenomen, maar kon broeden niet worden vastgesteld. In 1992 is wel een territorium in het zuidelijk deel van het gebied vastgesteld. Een nest is echter niet gevonden. Op dit moment, juni 1993, zijn er maar liefst vier nesten aanwezig! In één daarvan bevinden zich jongen, hetgeen het eerste geslaagde broedgeval in de regio betekent. De definitieve vestiging waarover in het vorige Ruigoordartikel werd gespeculeerd, lijkt dus bewaarheid (Groot & Van Leeuwen, 1991). Een verdere toename is ook niet uitgesloten, aangezien het aanwezige biotoop in Ruigoord zeer geschikt is.

Al met al hebben de inventarisaties aangetoond, dat Ruigoord een belangrijk gebied is voor schaarse en zeldzame riet- en ruigtevogels. Omdat het gebied zich relatief ongestoord kan ontwikkelen en niet versnipperd is, heeft het enorme potenties als natuurgebied. Door ecologisch beheer kunnen de natuurwaarden alleen nog maar toenemen. Als verbindingszone tussen de veenweide- en moerasgebieden van de Zaanstreek en Zuid-Holland en als bufferzone tussen de oprukkende Haarlem en Amsterdam heeft het eveneens een belangrijke functie.

Als we ook nog het overvloedige voorkomen van de algemene broedvogelsoorten als Bosrietzanger, Kleine Karekiet, Fitis en Rietgors en de grote betekenis voor de flora bij de beschouwing betrekken, is de conclusie gerechtvaardigd dat Ruigoord een uitzonderlijk waardevol natuurgebied is.

Een conclusie die helaas niet door iedereen onderschreven wordt. Met name niet door de louter op economische groei gerichte gemeente Amsterdam. De plannen van deze gemeente vormen, zoals hieronder uiteengezet zal worden, de belangrijkste bedreigingen van Ruigoord als natuurgebied.

Ruigoord ongehavend of niet?

Zoals al eerder is vermeld, is het gebied opgespoten om het geschikt te maken voor grootschalige industrie. Omdat de verwachte bedrijfsvestigingen uitbleven (de Mobil-raffinaderij is zelfs nooit in werking geweest), is de definitieve bestemming van het gebied continu inzet geweest van een boeiende politieke strijd tussen de gemeenten Amsterdam en Haarlemmerliede & Spaarnwoude. Het begon eigenlijk met het opspuiten van de opgekochte grond door Amsterdam. Dit was immers een illegale activiteit, omdat voor het gebied geen bestemmingsplan van kracht was. Sindsdien heeft de kleine gemeente Haarlemmerliede & Spaarnwoude (voortaan H&S) via bestemmingsplannen steeds getracht de economische expansiedrift van Amsterdam te dwarsbomen. Omdat Ruigoord binnen de gemeentegrenzen van H&S ligt, kan deze gemeente de bestemming van het gebied bepalen, mits het overeenkomt met het door de provincie vastgestelde streekplan.

Amsterdam heeft er vanaf 1969 naar gestreefd om tussen de Machine- en Ruigoordweg een nieuwe insteekhaven van het Noordzeekanaal aan te leggen, de zogenaamde Afrikahaven. De gemeente H&S, burgemeester IJsselmuiden voorop, heeft steeds getracht om dit tegen te gaan. De komst van zware industrie met stank- en stofoverlast voor bewoners van de gemeente en bezoekers van het Recreatiegebied Spaarnwoude bij Halfweg is daarvoor een belangrijk motief geweest. In 1980 stelde H&S voor om bij Ruigoord duizenden woningen te plaatsen. De provincie Noord-Holland keurde dit bestemmingsplan af, omdat het te zeer afweek van het toen vigerende streekplan, waarin geen plaats was voor woningbouw. Ook Amsterdam verzette zich tegen de voorgestelde woningbouw, omdat hierdoor de havenaanleg verhinderd zou worden. Vervolgens stelde H&S in 1984 een bestemmingsplan vast, waarin deze havenaanleg als ongewenste ontwikkeling onmogelijk zou worden gemaakt. Het plan voorzag in dagrecreatie, eventueel in combinatie met een produktiebos. Ook dit bestemmingsplan werd door Gedeputeerde Staten (GS) afgekeurd. In hoger beroep bevestigde de Kroon de beslissing van GS en verklaarde op 3 maart 1988 in een Koninklijk Besluit dat het gebied rond Ruigoord bestemd diende te blijven voor bedrijfsdoeleinden. Een groenbestemming of een woonfunctie stemde daarmee niet overeen. Ook wijzigde de provincie haar streekplan in een voor Ruigoord onvoordelige richting: het gebied krijgt de bestemming van zeehavenindustrie. In hetzelfde streekplan wordt echter aangegeven, dat de lopende natuurontwikkeling in het Westelijk Havengebied van Amsterdam ingepast moet worden in de toekomstige ontwikkelingen.

H&S diende een nieuw bestemmingsplan op te stellen, waarbij rekening gehouden zou worden met de uitspraak van de Kroon en met het streekplan.

In eerste instantie ging het idee van H&S uit naar de aanleg van een hoogwaardig bedrijvenpark met veel groen. Omdat de gemeente zich echter moest houden aan het Kroonbesluit en het streekplan gaat het meest recente bestemmingsplan, 'Ruigoord 1992' nog een stapje verder. Voor het eerst geeft de gemeente H&S aan het gebied rond Ruigoord de bestemming zeehaven en zeehavenindustrie. Omdat de gemeente nog steeds tegen ongebreidelde havenontwikkeling is, zijn allerlei beperkingen aan de bedrijfsactiviteiten in het bestemmingsplan opgenomen. Tegen deze beperkingen tekende Amsterdam bezwaren aan, welke deels door H&S gegrond zijn verklaard. De bezwaren van onder andere de bewoners van Ruigoord, de Milieufederatie Noord-Holland en de Stichting Zuid-Kennemerland Natuurlijk, die allemaal gericht waren op behoud van het natuurgebied, zijn ongegrond verklaard. De definitieve vaststelling van het conceptbestemmingsplan werd twee maanden uitgesteld, omdat de gemeenteraad van H&S minister Alders wilde uitnodigen om zelf ter plaatse zich een oordeel te vormen over de waarde van Ruigoord als natuurgebied. In dezelfde tijd gooide Amsterdam nog wat extra olie op het vuur door een motie aan te nemen die voorstelt om het gebied rond Ruigoord via grenscorrectie te annexeren, als in december 1992 nog geen beslissing over de bestemming zou zijn genomen, waar Amsterdam zich in kon vinden.

Dit alles vormde de aanleiding om een brede actiegroep op te richten die voor het behoud van Ruigoord is gaan strijden. In deze werkgroep 'Ruigoord Ongehavend' zitten bewoners van Ruigoord, vertegenwoordigers van onze Vogelwerkgroep (namens de Stichting Zuid-Kennemerland Natuurlijk) en van de Milieufederatie Noord-Holland, een biologe, een publiciste, een econoom en nog diverse andere personen die hun specifieke deskundigheid in willen zetten voor het behoud van Ruigoord. Het doel van de werkgroep is het behoud van het gebied rond Ruigoord als natuurgebied. De afweging waarover gediscussieerd is, is of de strijd zich moet richten op het behoud van het gehele gebied of dat -uitgaande van het streek- en bestemmingsplan en de Kroonuitspraak- getracht moet worden de natuur een plek naast de industrie te geven. Deze laatste, realistische optie is verwoord in een rapport van VU-biologe Lenoir. Hierin pleit zij voor voldoende ruimte voor natuurontwikkeling om het gebied rond Ruigoord onderdeel te laten blijven van open ruimte tussen bedrijven (Lenoir, 1992). De eerste, meer idealistische optie, is om te proberen het Kroonbesluit van 1988 te laten herroepen wegens gewijzigde omstandigheden. Er is namelijk gereede twijfel ontstaan over de noodzaak van de aanleg van de insteekhaven. Een rapport van het organisatiebureau McKinsey heeft namelijk geconcludeerd dat de betekenis van de haven voor de Amsterdamse werkgelegenheid beperkt zal zijn. De economische ontwikkelingsmogelijkheid

den van het Noordzeekanaalgebied zijn weliswaar groot, maar liggen niet in de aanleg van een nieuwe insteekhaven met bijbehorende zware industrie. Veeleer dienen transportcentra aan het water ontwikkeld te worden. Ook een economisch onderzoek van R. de Bruijn geeft aan, dat de economische ontwikkeling van het Noordzeekanaalgebied in de vorm van havenindustrie veel beter in de IJmond ontwikkeld kan worden dan bij Amsterdam. Overigens is dat al eerder uitgesproken door prof. dr. L.H. Klaassen en drs. J. van der Meer in hun 'Advies inzake de bestemming van het gebied Ruigoord' (1985). Zij noemen het een uiterst redelijk voorstel om te streven naar een geschikte (conserverende) bestemming voor het gebied, zolang er geen duidelijk gebleken noodzaak is tot uitgifte van terreinen. De conserverende bestemming bos vinden zij een in alle opzichten aantrekkelijk alternatief.

Voor Amsterdam lijkt de aanleg van de Afrikahaven echter een prestigekwestie te zijn geworden, die koste wat het kost uitgevoerd moet worden. De gemeente heeft inmiddels f 200 miljoen in het gebied geïnvesteerd om te streven naar een investering ten nutte maken. De natuurwaarden van het gebied en de concrete toepassing van het begrip duurzame ontwikkeling worden genegeerd.

Het ziet er naar uit, dat Amsterdam haar zin uiteindelijk zal krijgen. Alders heeft Ruigoord niet bezocht en het bestemmingsplan is door de gemeenteraad van H&S vastgesteld. In april van dit voorjaar is dit plan behandeld door GS van Noord-Holland. De werkgroep Ruigoord Ongehandeld heeft deze gelegenheid aangegrepen om opnieuw bezwaar te maken tegen de aanleg van de haven. Onder meer is een alternatief bestemmingsplan aangeboden en is gepleit voor het houden van een Milieu Effect Rapportage (MER) in het gebied. Daarnaast waren er tal van activiteiten als de aanleg van een loofgang rond het dorp, excursies voor politici en pers, uitzendingen op radio en TV en het maken van beheersvoorstellen voor het natuurgebied. Onderwijl wilde Amsterdam, ongeduldig door het lange wachten, een aanlegvergunning krijgen om reeds met voorbereidende werkzaamheden te beginnen. Haarlemmerliede & Spaarnwoude zal waarschijnlijk weigeren deze vergunning af te geven. Amsterdam kan hier dan tegen in beroep gaan bij de Raad van State, maar zal weinig kans op succes hebben.

Eind mei 1993 hebben GS het bestemmingsplan Ruigoord 1992 goedgekeurd. De enige formele beroepsmogelijkheid die ons rest is bezwaar aantekenen bij de Kroon. Hierdoor kan de uitvoering van de plannen nog ongeveer twee jaar uitgesteld worden. Wanneer de Kroon geen oor heeft voor de argumenten voor het behoud van Ruigoord als natuurgebied, zal de Afrikahaven daadwerkelijk aangelegd worden. Het is eeuwig zonde, als we weer een prachtig natuurgebied in onze regio vernietigd moeten zien

worden door gemeentelijke uitbreidingswaanzin. Helaas gaan economische belangen nog steeds voor natuurbeschermingsbelangen. Als dat zo doorgaat, kunnen we straks alleen nog onbekommerd vogels kijken in goed beschermde natuurgebieden. De keuzemogelijkheden worden dan wel beperkt...

Geraadpleegde literatuur

- Brouwer, R. & H. Groot, 1993. Het BSP in Noord-Holland. Te verschijnen in De Graspieper.
- Groot, H. & G. van Leeuwen, 1991. Opspuitterrein Ruigoord nader bekeken. Fitis 27: 2-17.
- Huijssteeden, E. van, 1988. Buidelmees in Zuid-Kennemerland, nestbouw bij Ruigoord in 1988. De Fitis 24: 98-105.
- Hustings, M.F.H., R.G.M. Kwak, P.F.M. Opdam & M.J.S.M. Reijnen, 1985. Vogelinventarisatie. Achtergronden, richtlijnen en verslaglegging. Pudoc, Wageningen.
- Lenoir, L., 1992. Ecologische ontwikkeling binnen het industriegebied Westpoort. Doctoraalscriptie Vrije Universiteit, Amsterdam.
- Ruitenbeek, W., C.J.G. Scharringa & P.J. Zomerdijk, 1990. Broedvogels van Noord-Holland. SVN/Provinciaal Bestuur Noord-Holland, Assendelft.
- SOVON, 1979. Atlas van de Nederlandse broedvogels. Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten, 's Graveland.
- SOVON, 1986. Handleiding Bijzondere Soorten Project (BSP) broedvogels.